

NORGES HØYESTERETT

Den 30. august 2013 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Skoghøy og Falkanger i

HR-2013-01857-U, (sak nr. 2013/1266), sivil sak, anke over kjennelse:

Olav Vs gate 5 AS

Dronnings Mauds gate 1-3 KS

(advokat Helge Morten Svarva)

mot

Oslo kommune

(Kommuneadvokaten i Oslo v/advokat Irene Sogn)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder søksmålsbetingelsene i tvisteloven § 1-3.
- (2) I forbindelse med byggingen av Dronning Mauds gate inngikk Oslo kommune og festeren av Roald Amundsens gate 5 avtale om at sistnevnte skulle ha vederlagsfri bruksrett til arealet under Dronning Mauds gate, og at inn- og utkjørsel til arealet skulle skje via veien Enga, som ligger ved Vestbanen. Det er i dag et garasjeanlegg under Dronning Mauds gate med adkomst fra Enga.
- (3) Muligheten for å bygge et nytt Nasjonalmuseum på Vestbanen har i lengre tid stått på den politiske dagsorden. Rettsetterfølgerne etter festerne av Roald Amundsens gate 5 er blitt engstelige for at deres adkomst til garasjeanlegget under Dronning Mauds gate vil bli dårligere som følge av en slik utbygging. Ved stevning 5. mai 2012 gikk de derfor til sak mot Oslo kommune med følgende påstand:

"Prinsipalt:

1. **Oslo kommune forbyr å nedlegge Enga som offentlig vei før garasjeanlegg og varemottak under Dronning Mauds gate (til Olav Vs gate 5 og Dronning Mauds gate 1-3) er sikret erstatningsadkomst med tilsvarende egnethet.**

Subsidiært:

2. **Oslo kommune forbyr å nedlegge Enga som offentlig vei før garasjeanlegg og**

varemottak under Dronning Mauds gate (til Olav Vs gate 5 og Dronning Mauds gate 1-3) er sikret en etter rettens skjønn tilstrekkelig god adkomst.

Prinsipalt og subsidiært:

3. Oslo kommune forbys å nedlegge Enga som offentlig vei før garasjelegger og varemottak under Dronning Mauds gate (til Olav Vs gate 5 og Dronning Mauds gate 1-3) er sikret adkomst med to kjørebaneler med snumulighet i enden av adkomsten, og egnet for bruk av standard biler for avfallshåndtering.
4. Saksøkerne tilkjennes saksomkostninger."

(4) Oslo kommune tok i tilsvar 19. juni 2012 til motmæle og la ned slik påstand:

"Prinsipalt: Saken avvises.

Subsidiært: Oslo kommune frifinnes.

I begge tilfeller: Oslo kommune tilkjennes sakskostnader."

(5) Oslo tingrett avsa kjennelse 28. januar 2013 med slik slutning:

"1. Sak 12-076739TVI-OTIR/03 avvises.

2. I sakskostnader for tingretten betaler Olav Vs gate AS og Dronning Maudsgate 1-3 AS en for alle og alle for en til Oslo kommune 15 700 - femtentusensyvihundre - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelse av kjennelsen."

(6) Bakgrunnen for avvisningen var at tingretten kom til at saksøker ikke hadde et "reelt behov" for å få avgjort sitt krav, jf. tvisteloven § 1-3 annet ledd.

(7) Høyesterett bemerker at selskapet Dronning Mauds gate 1-3 ikke er et AS, men et KS.

(8) Olav Vs gate 5 AS og Dronning Mauds gate 1-3 KS anket kjennelsen til lagmannsretten. Etter at tingretten avsa sin kjennelse, vedtok Oslo kommune 30. januar 2013 en reguleringsplan for vestbanetomten som tilrettela for bygging av Nasjonalmuseet. De ankende parter mente at dette ville ha betydning for deres behov for avklaring i saken, jf. tvisteloven § 1-3. I anken ble det formulert ny realitetspåstand der punkt 1 og 2 lyder:

"1. Oslo kommune er uberettiget til overfor Olav Vs gate 5 AS og Dronning Mauds gate 1-3 AS å nedlegge Enga som offentlig vei før garasjelegger og varemottak under Dronning Mauds gate (til Olav Vs gate 5 og Dronning Mauds gate 1-3) er sikret atkomst med tilsvarende funksjonalitet som dagens; dvs. atkomst med to kjørebaneler med snumulighet i enden av adkomsten, og som kan benyttes av standard biler for avfallshåndtering.

2. Oslo kommune forbys å nedlegge Enga som offentlig vei før garasjelegger og varemottak under Dronning Mauds gate (til Olav Vs gate 5 og Dronning Mauds gate 1-3) er sikret atkomst med tilsvarende funksjonalitet som dagens; dvs. atkomst med to kjørebaneler med snumulighet i enden av adkomsten, og som kan benyttes av standard biler for avfallshåndtering."

(9) Oslo kommune bestred at ankende parter hadde tilstrekkelig rettslig interesse i saken, jf. tvisteloven § 1-3, og påsto anken forkastet.

(10) Borgarting lagmannsrett avsa 10. mai 2013 kjennelse med slik slutning:

- "1. Anken forkastes.
- 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Olav Vs gate 5 AS og Dronning Maudsgate 1-3 KS til Oslo kommune 10 700 - titusensyhundre - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelse av kjennelsen."

(11) *Olav Vs gate 5 AS og Dronning Mauds gate 1-3 KS* har anket kjennelsen til Høyesterett, og har i hovedsak gjort gjeldende at lagmannsrettens begrunnelse er mangelfull, og at dette utgjør en saksbehandlingsfeil som må føre til opphevelse. Søksmålsbetingelsene i tvisteloven § 1-3 er under enhver omstendighet oppfylt – både vilkåret om at det foreligger et "rettskrav" og vilkåret om "reelt behov for å få avgjort kravet i forhold til saksøkte".

(12) *Olav Vs gate 5 AS og Dronning Mauds gate 1-3 KS* har lagt ned slik påstand:

- "1. Lagmannsrettens kjennelse 10. mai 2013 og tingrettens kjennelse 28. januar 2013 oppheves.
- 2. Oslo kommune dømmes til å erstatte *Olav Vs gate 5 AS' og Dronning Mauds gate 1-3 KS' sakskostnader for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett hva gjelder avvísningsspørsmålet.*"

(13) *Oslo kommune* har i hovedsak gjort gjeldende at det ikke foreligger saksbehandlingsfeil, og at lagmannsrettens korrekt har kommet til at søksmålsbetingelsene i § 1-3 ikke er oppfylt. Det foreligger hverken et rettskrav eller et reelt behov for å få spørsmålet prøvd rettslig.

(14) *Oslo kommune* har lagt ned slik påstand:

- "1. Anken forkastes.
- 2. Oslo kommune tilkjennes sakskostnader for Høyesterett."

(15) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken gjelder en avgjørelse fra lagmannsretten som avviser en sak fra tingretten fordi saken ikke hører under domstolene. Etter tvisteloven § 30-6 bokstav a har utvalget full kompetanse i saken. Utvalget ser da ikke grunn til å behandle anførselene om saksbehandlingsfeil, men går isteden rett på spørsmålet om søksmålsbetingelsene i tvisteloven § 1-3 er oppfylt.

(16) Etter tvisteloven § 1-3 første ledd kan det reises sak for domstolene om "rettskrav". Den som reiser saken, må imidlertid påvise et "reelt behov" for å få kravet avgjort, jf. annet ledd. Behovskravet skal avgjøres ut fra "en samlet vurdering av kravets aktualitet og partenes tilknytning til det".

(17) Begrunnelse for disse søksmålsbetingelsene er hovedsakelig at saker skal "prøves for domstolene i en hensiktsmessig form og på en måte som gjør at domstolene får et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag", jf. NOU 2001: 32, Bind A, side 186 flg. og Ot.prp. nr. 51 (2001-2005) side 137. I tvilstilfeller må vilkårene i tvisteloven § 1-3 undergis en helhetsvurdering, jf. Schei m.fl., Tvisteloven side 35-36 og Skoghøy, Tvisteløsning side 336.

(18) De ankende parter krever dom for at kommunen ikke kan nedlegge Enga som offentlig vei, med mindre garasjeanlegget under Dronning Mauds gate sikres adkomst som er like funksjonell som dagens. Med andre ord ønskes en dom om grensene for kommunens kompetanse. At slike kompetansespørsmål faller inn under "rettskrav", fremgår blant annet av Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 364, hvor det heter:

"Om det kan reises dom for et offentligrettslig – eventuelt privatrettslig – kompetanseforhold har vært noe usikkert, men i visse tilfeller er slike søksmål tillatt fremmet, se til illustrasjon Rt. 1957 s. 860 og Rt. 1998 s. 300. Etter lovforslaget vil et slikt søksmål i seg selv oppfylle kravene til tvistegjenstand etter første ledd. Det vil da bero på kravene til søksmålssituasjonen etter annet ledd, herunder om det foreligger en konkret foranledning og et tilstrekkelig behov for rettslig avklaring, om slike søksmål skal tillates fremmet."

- (19) I NOU 2001: 32, Bind A, side 194 er dette – med tilslutning i nevnte proposisjon side 145 – presisert noe:

"Når tvisten dreier seg om offentlig myndighetsutøvelse, vil myndighetsutøvelsen normalt skje gjennom at forvaltningen treffer et vedtak, enten et enkeltvedtak eller en forskrift. Utgangspunktet for domstolsprøving er da at det er forvaltningens vedtak som kan gjøres til tvistegjenstand. For prosesser som skal munne ut i et vedtak, er hovedregelen at man ikke kan anlegge søksmål før forvaltningen har truffet sitt vedtak. Saken kan likevel ligge slik an at det er et klart behov for rettslig avklaring fordi forvaltningen har tatt stilling til det aktuelle spørsmål uten at det er truffet noe vedtak. Om det skyldes at forvaltningsorganet ikke har rukket å treffe noe vedtak eller at organet ikke selv har kompetanse til å treffe noe sanksjonert vedtak, må i denne sammenheng være uten betydning. I slike tilfeller kan søksmål også anlegges før det foreligger noe formelt vedtak, jf. Rt. 1998 side 300. Tvistemålsutvalget mener rettstilstanden på dette punkt bør videreføres."

- (20) Spørsmålet blir etter dette om de ankende parter har et slikt reelt behov for å få dom for kompetanseforholdet at utgangspunktet om at det er forvaltningens vedtak som kan gjøres til tvistegjenstand, bør fravikes. En forutsetning for å tillate søksmålet, må være at det er rimelig nærliggende at kommunen vil utøve sin myndighet i strid med de kompetansebegrensninger som den ankende part mener foreligger, jf. Schei mfl., Tvisteloven side 74. Et vilkår for at søksmålet skal kunne fremmes, er også at kravet er tilstrekkelig entydig og presist angitt, jf. Skoghøy, Tvisteløsning side 358-360. De begrensninger i kompetansen som kravet gjelder, må være utformet på en slik måte at det kan trekkes noenlunde presise slutninger om rettsforholdet mellom partene. Det må også legges vekt på hvordan det spørsmål saksøker ønsker prøvd, mest hensiktsmessig kan bringes inn for domstolene.
- (21) Som nevnt vedtok Oslo kommune 30. januar 2013 en reguleringsplan for det aktuelle området, og Stortinget vedtok 6. juni 2013 å bygge nytt Nasjonalmuseum på Vestbanen. At det vil skje en utbygging av det aktuelle området, er på denne bakgrunn nærmest på det rene. Slik saken er opplyst, må det videre legges til grunn at dette på en eller annen måte vil kunne berøre de ankende parters adkomst til garasjene. Kommunen har imidlertid foreløpig ikke gitt byggetillatelse eller fattet vedtak etter vegloven eller plan- og bygningsloven som vedrører Enga, og den har ikke foretatt faktiske handlinger i strid med de ankende parters interesser. Det er heller ikke gitt uttrykk for at noe slikt vil skje. Det er på denne bakgrunn knyttet mye usikkerhet til hva som vil skje med Enga, herunder om partenes adkomst vil bli forringet.
- (22) Utvalget nevner også at påstanden er utformet slik at det lett kan oppstå tvist om innholdet i en domsslutning, dersom de ankende parter får medhold. I Rt. 1997 side 596 ble det under atskillig tvil avsagt dom "for det skisserte prinsipp om videreføring av status quo". Det ble imidlertid lagt avgjørende vekt på partenes behov for klarlegging, og at domskonklusjonen var utformet klart nok til at partene kunne anvende den i en konkret situasjon. Etter utvalgets syn er påstanden mindre klar i vår sak, og behovet for klarlegging er dessuten ikke det samme.
- (23) Etter en samlet vurdering finner utvalget at det istedenfor et søksmål som det foreliggende er mer hensiktsmessig at de ankende parter i første omgang fremmer kravet overfor kommunen. Dersom de ankende parter ikke er fornøyd med de vedtak som måtte bli fattet, kan disse

påklages og eventuelt angripes rettslig. De ankende parter har særlig gjort gjeldende at man da risikerer at irreversible byggearbeider påbegynnes før en slik eventuell rettsprosess blir gjennomført. Utvalget kan imidlertid ikke se at dette synspunktet kan være avgjørende, idet de ankende parter særlig vil kunne begjære midlertidig forføyning etter tvisteloven kapittel 34.

- (24) Etter dette må anken forkastes. Ankemotparten har påstått seg tilkjent sakskostnader med 14 300 kroner. Påstanden tas til følge.
- (25) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Olav Vs gate 5 AS og Dronning Mauds gate 1-3 KS én for alle og alle for én til Oslo kommune 14 300 – fjortentusentrehundre – kroner inne 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Riktig utskrift: